

Anayasa Mahkemesinin 63. Kuruluş Yıldönümü

Dolmahçe Sarayı / İstanbul

25 Nisan 2025

Sayın Cumhurbaşkanım,
Kıymetli Meslektaşlarım,
Değerli Konuklar,

Hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Sizleri, medeniyetlerin buluşma noktası, tarihin ve hukukun derin izlerini taşıyan İstanbul'da misafir etmekten büyük bir onur ve mutluluk duyuyorum. Bu kadim şehir, geçmişten günümüze, hukuk, adalet ve insan hakları mücadelesinde birçok olaya tanıklık etmiştir.

İstanbul'un eşsiz silüetinde yükselen Dolmabahçe Sarayı da Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine damga vurmuş, hukuk ve devlet yönetimi açısından önemli kararların alındığı bir merkez olmuştur.

Bugün burada, tarihin görkemli izleri arasında, Anayasa Mahkememizin 63. Kuruluş yıldönümü vesilesiyle hukukun üstünlüğünü ve anayasa yargısının gelişimini konuşmak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Şahsım ve Mahkememiz adına bir kez daha törenimize hoş geldiniz diyor; sizleri en kalbî duygularımla, saygıyla selamlıyorum.

Bu anlamlı günde, yalnızca geçmişimizi yâd etmiyor, aynı zamanda geleceğe dair sorumluluklarımızı da yeniden hatırlıyor, hukukun üstünlüğü ve adalet idealini hep birlikte bir kez daha dile getiriyoruz.

Küreselleşen dünyada, anayasa yargısı artık yalnızca ulusal sınırlarda değil, evrensel hukuk normları ve uluslararası yargı içtihatları ile şekillenmektedir. Bu nedenle, farklı ülkelerin anayasa mahkemeleri ve yüksek yargı organları arasındaki iş birliği, hukukun üstünlüğünü güçlendirmek, bireysel hakları daha etkili korumak ve küresel çapta adaletin tesisi için kritik bir önem taşımaktadır.

Siz kıymetli misafirlerimizin burada olması, anayasa yargısının müşterek sorunlarını birlikte tartışma ve tecrübelerimizi paylaşma fırsatı sunacaktır. Gerçekleştireceğimiz sempozyum

hem aramızda bilgi alışverişine hem de anayasa yargısında karşılaşılan küresel meydan okumalar karşısında ortak çözümler geliştirmeye yönelik verimli tartışmalara zemin hazırlayacaktır.

Aynı zamanda katılımcılar olarak aramızda daimî bir iletişim ve etkileşim kanalı kurulmasını sağlayacak olan bu etkinlik vesilesiyle oluşacak ortam yalnızca bugünü değil, gelecekteki kurumsal ilişkilerimizi de etkileyecek, aramızdaki dayanışma ve iş birliği için önemli bir temel oluşturacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Adalet; bir şeyi yerli yerince yapmak, her şeyi yerli yerine en uygun şekilde koymak, herkese hakkı olan şeyi vermektir. İnsan ruhunun manevi direği, toplumsal düzenin temel taşıdır. Adalet, insanlık tarihi boyunca hem ilahi kaynaklarda hem de beşerî sistemlerde kutsal bir hedef olarak yer almıştır.

Toplulun huzuru, iç barışı, refahı ve güvenliği için adalet vazgeçilmez bir unsurdur. Adaletli toplumlarda huzur ön plana çıkar ve insanların birbirlerine olan güveni artar. Dolayısıyla toplumun düzeni ile bireylerin haklarının korunmasında en önemli etken adalettir.

Kutadgu Bilig isimli eserinde Yusuf Has Hacıp “Ülkeyi korumak için güçlü bir ordu, güçlü bir ordu için zengin bir halk, zengin bir halk için ise adalet gerekir.” der. Buna göre, her türlü gelişme, büyüme ve güç sahibi olabilme ancak adalet vasıtasıyla olabilir. Zira adalet hayatın üzerinde yürüdüğü temeldir. Devletin ve toplumun varlığını devam ettirmesinin ve gelişmesinin temel şartıdır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Büyük Önder Atatürk’e göre de bağımsızlık, gelecek, özgürlük her şey ancak adaletle var olabilir. Onun adalet anlayışı hukuk sistemimizin ve toplumumuzun adalet arayışının da esasını oluşturmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Önceki konuşmalarımda değinmiş olmakla birlikte önemlerine binaen bazı hususlara bir kez daha dikkat çekmek istiyorum.

Dünyanın her yerinde, her toplumda, o topluma ilişkin anayasal kimliği ya da o topluma ilişkin ortak toplumsal kimliği oluşturan ilke ve değerlerin en önemli güvencesi, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığıdır. Bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığı da ancak o faaliyeti yürütecek olan bağımsız ve tarafsız hâkimlerin varlığıyla mümkündür. Hakkın ayakta tutulması ve adaletin sağlanması bakımından en önemli sorumluluk yargısal faaliyetlerin baş aktörleri olan hâkim ve savcılara aittir.

Dolayısıyla tüm hâkim ve savcılar iç dünyalarındaki öznel duygu ve düşünceleri de dâhil olmak üzere herhangi bir dışsal etki altında kalmadan, çekinmeden, endişe duymadan, tarafsız bir tutumla pozitif hukuk düzeninin öngördüğü çerçeve içinde özgürce karar vermelidirler. Akli ve bilimi daima başat bir konumda tutmalıdırlar.

Pozitif hukuka göre çok yakınlarının işlerine bakamadıklarını biliyorum. Ancak genel prensibi vurgulamak bakımından ifade etmek istiyorum ki ana-babaları, kardeşleri, diğer yakın akrabaları veya arkadaşları aleyhine ya da sevmedikleri, düşman olarak gördükleri kişiler lehine de olsa her daim adaleti ayakta tutmalıdırlar. Hiçbir zaman hakkı (adaleti) kendi keyfi arzularına uydurmaya kalkışmamalıdırlar. Herkesi daima hakka çağırmalı ve hakla hükmetmelidirler. Haktan uzak yaşayanın, haksızlıktan yakayı kurtaramayacağını unutmamalıdırlar. Dolayısıyla bir topluluğa olan kinleri ve hırsları onları adaletsizliğe sevk etmemelidir. Her daim her yerde adaletin timsali olmalıdırlar. Hiçbir neden, hâkim ve savcılar, hakkı ayakta tutmaktan asla alıkoymamalı; adaletsiz davranmaya yöneltmemelidir.

Kanaatimizce, adaletle hükmedilmeyen yerlerde kargaşa olur, düzen ortadan kalkar, herkes kendini haklı görmeye başlar. Bu yüzden, kargaşa çıkmaması için adalet terazisi daima hak ve haklıyı gözeterek kullanılmalı ve daima adaletle hükmedilmelidir. Bununla birlikte haksız olduğu halde haklıymış gibi kavga çıkaranlara, hukuku kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyenlere, hakkı olanı değil kendinden yana olanı adalet sananlara da hiçbir zaman hiçbir koşulda prim verilmemelidir. Daima hakka uyulmalı, hak ayakta tutulmalıdır. Yapılan iyilik veya kötülüğün hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, yahut göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, bir gün mutlaka karşımıza çıkacağı ve bizden bunun hesabının sorulacağı unutulmamalıdır.

Bu bağlamda Kutsal Kitabımız Kur'an-ı Kerim'in, kimseyi en küçük bir haksızlığa uğratmayacak, hardal tanesi ağırlığında iyi ya da kötü basit bir şey bile olsa yapılanları dosdoğru tartacak olan hassas terazilerin bir gün mutlaka kurulacağını, bugün her şeyi ve herkesi sorguya çekerek adalet dağıtmaya çalışan ve geçici olan bizlere de sıranın geleceğini, bizlerin de bir gün mutlaka sorguya çekileceğimizi söylediğini, aynı veya benzer kuralların diğer Kutsal Kitaplarda da yer aldığını da belirtmem gerektiğini düşünüyorum.

Dolayısıyla bir gün mutlaka mizan kurulacak, bütün defterler dürülecek, hesabı bizlerden sorulacak. Hal böyle olunca o günler gelmeden bugünün kıymetini bilelim, uygulamada adalet ve hukuk devleti ilkesine ilişkin kazanımlarımızı titizlikle muhafaza etmeye çalışalım.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Hepimizin gözü önünde dünyanın dört bir yanında, güç ve zenginlik kaynaklı üstten bakış, farklı dini inançlara olan düşmanlık, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, ayrımcılık gibi sosyolojik virüslerden kaynaklı olarak yaşanan savaşlar, haksızlıklar, zulümler ve eşitsizlikler, vicdanları kanatan derin yaralar açıyor; barış ve adaletin kıymeti, her geçen gün daha da fazla hissedilir hale geliyor. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin 2024 yılı Uluslararası Demokrasi Günü mesajında da belirttiği üzere, günümüz itibarıyla temel hak ve özgürlükler dünya genelinde çok büyük bir risk altındadır. Özgürlükler aşınıyor, medeni alan daralıyor, kutuplaşma yoğunlaşıyor ve güvensizlik artıyor. Demokrasi, barış ve istikrar için geleceğe dönük kaygılar büyüyor.

Küresel ölçekte yaşanan derin eşitsizlikler, ağır ekonomik krizler, adil olmayan bölüşüm sistemleri ve uluslararası hukuk ihlalleri; göç krizinden çevre felaketlerine kadar birçok sorunun yapısal nedenleri olarak karşımıza çıkıyor ve ne yazık ki uluslararası toplumun da bu sorunlara çoğu zaman geçici çözümlerle yaklaştığı, hatta çoğu zaman gözünü ve vicdanını kapattığı gözlemleniyor.

Oysa Gazze başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında sergilenen zulme, insan hak ve özgürlüklerine ilişkin ihlallere, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere mağdur ve mazlum insanlara karşı yapılan insanlık dışı muamelelere gözler ve vicdanlar kapatılmamalıdır. Yapılan zulümlere ırk, din, dil, renk vb. hiçbir ayırım yapılmadan bir an önce cesaretle ve adaletle müdahale edilmelidir. Bu; insan olmanın zorunlu bir sonucu, yaşamsal bir vicdani borcudur. Bu nedenle tüm toplumlar koşulları zorlayarak da olsa, iş birliğini güçlendirmek, güveni tesis etmek, mevcut ve gelecek nesilleri güvence altına almak için daha kapsayıcı ve adil bir dünya inşa etmeye çaba sarf etmek zorundadır.

Geçmişte ve halen yaşanan savaşlarda meydana gelen acılar ve bu acılardan çıkarılan tecrübeler bugünkü nesiller başta olmak üzere herkesçe bilinmeli ve unutulmamalıdır. Geçmişte yaşananlar dikkate alınarak hareket edilmelidir. Olaylar ve imkânlar akılla, sıhhatle, bilimle iyi değerlendirilmelidir. Hepimiz açısından her bir nefesimiz geleceğimiz için bir hazinedir, çok önemlidir. Bu nedenle her ânımızın iyi değerlendirilmesi, fitneye, fesata ve tefrikaya fırsat verilmemesi gerekmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Duyulması ve karşılık verilmesi umuduyla tüm dünyaya sesleniyorum. İnsanlık olarak geleceğimizi kendi ellerimizle çıkmaza düşürmeyelim. Unutmayalım ki barış, ancak ahlâk ve adaletin hüküm sürdüğü bir dünyada mümkündür. İnsanlığın ortak geleceği ve sürekli barış da ancak ahlaki değerlere ve adalete dönülmesiyle, yeryüzünde ahlâk ve adaletin hâkim kılınmasıyla

mümkündür. Dolayısıyla insanlık, öteki olanla birlikte barış içinde yaşamayı istemek ve bunu sağlayacak dünya düzenini inşa etmek zorundadır. Zira insan çok kıymetlidir.

İnsanlık, geçmişte, uluslararası sistemdeki adaletsizliğin, bağnazlığın, güç ve zenginlik kaynaklı üstten bakışın ve güç körlüğünün, öteki ile birlikte barış içinde yaşamayı reddetmenin nelere mal olduğunu ağır bir bedel ödeyerek öğrenmiş bulunmaktadır. Geçmiş unutulmamalıdır. “Biz ve öteki” ayrımı sürekli olarak tekrar tekrar üretilmemelidir. Malumları olduğu ve teorik olarak herkesçe kabul edildiği üzere, dünyanın dört bir yanında yaşayan her bir insan, insan haysiyetine uygun şekilde insanca yaşayabilmek için gerekli olan vazgeçilmez ve devredilemez nitelikte hak ve özgürlüklere sahiptir. İnsanlığın onuru olan söz konusu hak ve özgürlükler insanlığın ortak değeridir. Çoğulculuk ve hoşgörü de böyledir. Bu değerler dünyanın her yerinde önemsenmeli ve mutlaka hayata geçirilmelidir.

Dünya üzerindeki tüm yetkili ve ilgililer iş birliği içinde kazan kazan anlayışına dayalı adalet odaklı bir uluslararası ilişki pratiği geliştirmelidirler. İnsanı merkezine alan, güvenlik ve temel hak ve özgürlük dengesini bozmayan hukuk devleti anlayışını özümseyip içselleştirmiş bir hukuk kültürünü yaygınlaştırmının gereklerini yerine getirmelidirler.

Yapılan zulümlere gözlerini ve vicdanlarını kapatanlar, zalimlere destek olanlar, sahip oldukları güce güvenerek adaleti hiçe sayan davranışlarını sürdürmekte ısrarcı olanlar, bebeklere, çocuklara, kadınlara zulüm yapanlar, yaptıkları zulmün yanlarına kalacağını sanmamalıdır.

Bu bağlamda Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'den bir örnek vermek isterim. Kur'an-ı Kerim'in bir ayetinde¹ şöyle denilmektedir: *“Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Allah, onları ancak gözlerin dehşetle bakakalacağı (korkuyla donup kalacağı) bir güne erteliyor.”*

Sayın Cumhurbaşkanım,

Malumları olduğu üzere insan hak ve özgürlükleri ile hukukun üstünlüğüne dayalı evrensel ortak değerler demokrasilerin esaslı unsurudurlar. Dolayısıyla demokrasiler için bu değerlerin, bağımsız mahkemeler oluşturmak, yeterli hukuki mevzuat ve güvenceler sağlamak suretiyle korunması mutlak bir zorunluluktur.

Demokratik toplumlarda bu değerlerin garanti altına alınmasında ve toplum düzeninin korunmasında anayasa mahkemelerine günümüzde önemli bir sorumluluk yüklenmiş ve demokratik ilkelerin korunması bağlamında çok nitelikli görevler verilmiştir.

Temel olarak yasama ve yürütme işlemlerinin anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli kılınan bu mahkemelere, anayasalarda yer alan İbrahim Suresi'nin 42. ayeti. temel

değerlerin, ilkelerin, esas ve hükümlerin korunması, insanı ve devleti, adalet temelinde yaşatma ortak amacını gerçekleştirmek amacıyla varlık kazandırılmıştır.

Günümüzde demokratik ülkelerin çok büyük bir kısmında kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen anayasa mahkemeleri bulunmaktadır. Diğer yandan bireylerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla doğrudan anayasa mahkemelerine erişimlerini sağlayan anayasa şikâyeti veya bireysel başvuru denilen müessese de gittikçe yaygınlaşarak anayasa yargısının bir parçası hâline gelmiş bulunmaktadır.

Bu bağlamda, kanunların anayasaya uygunluğunun denetiminde “merkezi tipte anayasa yargısı” veya “özel mahkeme sistemi” denilen “Avrupa Modeli” nin tercih edildiği ülkemizde de Mahkememiz 1961 Anayasası ile kurulmuş ve 25 Nisan 1962 tarihinde faaliyetine başlamıştır.

Anayasa mahkemelerinin tarihi göz önünde bulundurulduğunda, Dünyanın en eski ve en deneyimli mahkemelerinden birisinin Türk Anayasa Mahkemesi olduğu rahatlıkla söylenilebilir. Türk Anayasa Mahkemesi görevini kesintisiz olarak sürdüren dünyadaki dördüncü anayasa mahkemesidir.

Bu yıl 63. Kuruluş Yıldönümünü kutlayan Mahkememiz, hukukun üstünlüğünü sağlama ve normların Anayasa’ya uygunluğunu denetleme bağlamında önemli sorumluluklar üstlenmiştir. 2010 yılında getirilen bireysel başvuru mekanizmasıyla da vatandaşların hak ve özgürlüklerini güvence altına alarak anayasa yargısının evrensel ilkelerini uygulamaya devam etmektedir. Misyonumuz hukukun üstünlüğünü, temel hak ve özgürlükleri ve hukuk devleti ilkelerini korumaktır.

Anayasamızda 2010 ve 2017 yıllarında yapılan değişikliklerle yeni yetkiler tanınarak Mahkememizin denetim alanı genişletilmiş ve Mahkememiz yeniden yapılandırılmıştır.

2010 yılında yapılan değişiklik, Türk Anayasa Mahkemesi’nin, hem bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasında merkezi bir rol oynamasını sağlamış, hem de demokratik meşruiyetini artırarak kurumsal yapısını güçlendirmiştir. Bu değişiklikler sonucunda Mahkememiz, insan hakları ve demokratik hukuk devleti ilkeleri doğrultusunda daha etkin bir denetim organı haline gelmiştir. Bu bağlamda bireysel başvuruların incelenmeye başlanmasıyla birlikte, norm denetimi kararlarında da demokratik hukuk devleti ve insan hakları çizgisine doğru belirgin bir değişim söz konusu olmuştur.

Mahkememiz vermekte olduğu kararlarıyla, Türk Hukuku’nun özgürlük anlayışını evrensel standartlara taşımakta, teorik anayasal güvencelerin pratikte hayata geçirilmesini sağlamakta, böylece de birey ile anayasa arasındaki ilişkiyi somutlaştırmakta ve evrensel insan hakları standartlarının ulusal düzeyde daha hızlı uygulanmasına katkıda bulunmak suretiyle

uluslararası insan hakları normlarının iç hukukta daha etkili bir biçimde uygulanmasına zemin hazırlamaktadır.

Bu bağlamda memnuniyetle belirtmeliyim ki bireysel başvuru yolunun benimsenmesi Türk Hukuk tarihindeki en önemli reformlardan birisi olmuştur. Bireysel başvuru yoluyla birlikte temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia eden herkesin Anayasa Mahkemesine erişebilmesinin önü açılmış ve bu sayede ifade özgürlüğü, mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı gibi birçok konuda çok önemli kararlar verilmiş ve böylece ülkemizde hukukun üstünlüğü ilkesinin daha da güçlenmesine önemli katkılar sağlanmıştır.²

Mahkememize norm denetimi kapsamında, 31 Mart 2025 itibarıyla, son üç yılda, önceki dönemden devredenle (143) birlikte toplam 836 başvuru gerçekleşmiş, bunlardan 719 başvuruda 3177 kuralın Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmış ve karara bağlanmıştır. Elimizde 1 Nisan 2025 tarihi itibarıyla incelenmeyi bekleyen 117 başvuru kapsamında 830 kural bulunmaktadır.

Bireysel başvuru kapsamında ise 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren 31 Mart 2025 itibarıyla toplam 666.627 başvuru yapılmış, yine aynı tarih itibarıyla bunların 561.441'i yani %85'i sonuçlandırılmıştır. 31 Mart 2025 itibarıyla önümüzde derdest hâlde 105.186 bireysel başvuru bulunmaktadır.

23 Eylül 2012 tarihinden bugüne kadar makul sürede yargılanma hakkı hariç olmak üzere toplam 22.640 başvuruda başvuru sahiplerinin temel hak ve özgürlüklerinden en az birinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mahkememizce norm denetimi kapsamındaki işlerin incelenmesinde öncelikle itiraz yoluyla gelen işlerin Mahkememize geldiği tarihten itibaren beş ay içinde sonuçlandırılmasına büyük özen gösterilmek suretiyle "İlk gelen ilk çıkar." ilkesine göre hareket edilmektedir.

Bireysel başvurular da Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuruların inceleme sırası" başlıklı 68. maddesi uyarınca, göre geliş sırasına göre incelenerek karara bağlanır. Ancak Anayasa Mahkemesi, başvuruların konuları itibarıyla önemini ve aciliyetini göz önünde bulundurarak belirlediği kriterler çerçevesinde farklı bir inceleme sıralaması yapabilir.

Nitekim Genel Kurulun 10/7/2015 tarihli ve 2015/7 Değişik İş sayılı kararıyla önceliklendirme kriterleri belirlenmiştir.³ İncelemeler bu kriterlere göre yapılmaktadır. Mahkememizce bu ilkelerle birlikte burada da "İlk gelen ilk çıkar." ilkesine büyük ölçüde riayet edilmektedir.

Mahkememizde gerek Komisyonlarda gerek Bölümlerde ve gerekse Genel Kurulda verilen kararlara ilişkin gerekçelerin yazılması suretiyle mümkün olan en kısa sürede ilgililerine tebliğ edilebilir ya da Resmî Gazete’de yayımlanabilir kararlar hâline gelmesi için büyük bir özen ve çaba gösterilmektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Mahkememiz, hukukun çizdiği sınırlar içinde vicdanın sesine kulak vererek, merkezinde yalnızca objektif adaletin olduğu bir anlayışla kararlarını şekillendirmeye, tüm kişi ve kurumlarla olan ilişkilerini bu anlayış içerisinde yürütmeye, kendisine yüklenen misyon bağlamında; adalet, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler gibi değerlerin gerçekleşmesine katkı yapmaya, bireylerin ve kurumların adalet duygularını tatmin etmeye, onların devlete ve hukuka olan güvenlerini artırmaya çalışmaya devam etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Anayasa Mahkememiz iç hukuk sistemimizdeki çalışmalarının yanı sıra bu çalışmalarla bağlantılı olarak uluslararası alanda da etkin faaliyetler yürütmektedir. Mahkememiz; Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC), Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB), Balkan Ülkeleri Anayasa Mahkemeleri Forumu ve Afrika Anayasa Yargısı Konferansı (CJCA) gibi pek çok uluslararası platformdaki aktif üyelik ve gözlemcilik çerçevesinde uluslararası hukuk camiasında üstlendiği roller kapsamında çok sayıda etkinliğin yöneticisi ve paydaşı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Mahkememiz, dünyanın farklı coğrafyalarından, farklı kültürlerinden üyelerin bir araya geldiği bu kuruluşların yanı sıra İslam Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (İDAY) ve Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY) gibi kurucusu olduğu uluslararası platformlarda da dönem başkanlığı görevini üstlenmekte, bu kapsamda ortak medeniyet ve ortak kültürümüz olan ülkelerin anayasa yargısı kurumlarıyla bilgi ve deneyimlerini paylaşmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra farklı ülkelerin yüksek mahkemeleriyle de ikili iş birliği anlaşmaları imzalamaktayız. Bu bağlamda bugün bu tarihi mekânda Mısır Yüksek Anayasa Mahkemesi, Irak Federal Yüksek Mahkemesi ve Cezayir Anayasa Mahkemesi ile de ikili iş birliği anlaşmaları imzalayacağız. Bu anlaşmaların ülkelerimiz ve yüksek mahkemelerimize hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Anayasa Mahkememizin uluslararası ilişkileri ile uluslararası yargı alanındaki etkinliği ve bu alanda üstlendiği görev ve sorumluluklar, Türk hukukuna sağladığı katkının ve kazandırdığı saygınlığın açık bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Hem ulusal hem de uluslararası alanda yürüttüğümüz yargısal faaliyetlerimizi daha ileri seviyelere taşımak amacıyla her yıl Mahkememizin kuruluş gününde geleneksel olarak değişik hukuki konularda seminer, konferans ve benzeri etkinlikler düzenliyoruz. Bu yıl gerçekleştirmekte olduğumuz ve 37 ülke ile 7 uluslararası kurum ve kuruluştan 102 temsilcinin katıldığı bilimsel etkinliğin temasını “21. Yüzyılda Anayasa Yargısının Geleceği” olarak belirledik.

Bu başlık bizlere, teknolojik gelişmeler, küreselleşme, bireysel haklar ve demokratik değerler ışığında anayasa yargısının nasıl şekilleneceğine dair çok yönlü bir tartışma alanı sunuyor. Düzenlediğimiz sempozyumun da anayasa yargısının geleceğine ışık tutacak önemli tartışmaların yapılacağı bir platform olacağına inanıyoruz.

Çağımızın en büyük dönüşümlerinden biri yapay zekâ ve büyük veri analizlerinin yargı süreçlerine entegrasyonu olacaktır. Dijital dönüşüm ve yapay zekâ teknolojilerinin hızla gelişmesi, hukuk sistemlerini, yargı süreçlerini ve bireysel hakların korunmasını doğrudan etkilemektedir.

Dolayısıyla anayasa mahkemeleri de yapay zekâ destekli hukuk sistemleri kullanarak karar süreçlerini hızlandırabilir, önceki içtihatlarını daha iyi analiz edebilir ve hak ihlallerini öngören mekanizmalar geliştirebilirler.

Mahkememizce de yapay zekanın hukuk uygulamalarında kullanımı konusunda ciddi çalışmalar yürütülmekte olup, önümüzdeki süreçte anayasal denetimin dijitalleşmesi, yapay zekâ destekli hukuk analiz sistemleri ve büyük veri analitiği ile hak ihlallerinin önlenmesi gibi alanlarda ilerlemeyi hedeflemekteyiz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi olarak, teknolojik dönüşümü hukukun temel ilkeleriyle uyumlu hale getirme kararlılığındayız. Zira yargı bağımsızlığını, insan haklarını ve demokratik değerleri koruyarak, hukuk ve teknolojinin kesişiminde adil bir denge kurma misyonumuzun bulunduğu farkındayız.

Sayın Cumhurbaşkanım, dijitalleşme ve yapay zekâ alanında Mahkememize verdiğiniz destekten dolayı zatıalinize ve bu konudaki çalışmalarımıza herhangi bir bedel karşılığı olmaksızın yaptıkları teknik rehberlik ve katkılar için Baykar Teknoloji ekibine en kalbi teşekkürlerimi sunuyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yapay zekâ, bir yandan büyük fırsatlar sunarken aynı zamanda temel hak ve özgürlükler, adil yargılanma hakkı ve veri güvenliği gibi konularda ciddi hukuki tartışmaları da beraberinde getiren bir teknoloji olacaktır.

Kanaatimce bu bağlamda karşılaştığımız en önemli sorulardan birisi, yapay zekâ tabanlı sistemlerin anayasal hakları nasıl etkileyeceğidir. Süreç içerisinde özgürlük-güvenlik dengesi, kişisel verilerin korunması ve yargısal süreçlerde algoritmik önyargılar gibi konular, anayasa yargısının temel meseleleri haline gelecektir.

Sempozyumun ilk oturumunda, anayasa yargısında dijitalleşmenin getirdiği fırsatları ve potansiyel riskleri ele alarak, hukukun evrensel ilkeleri ışığında çözüm yolları aramaya çalışacağız.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Anayasa mahkemelerinin bu bağlamda karşı karşıya oldukları yeni sorunları teknolojik dönüşüm, bireysel haklar, küresel anayasa yargısı eğilimleri ve demokratik değişim gibi konular çerçevesinde değerlendirilebiliriz. 21. yüzyıl, insan hakları ihlallerinin arttığı ve küresel çatışmaların derinleştiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Mülteci krizleri, kitlesel gözetim teknolojileri, kişilerin ve milletlerin yaşam haklarına yönelik doğrudan müdahaleler, ifade özgürlüğüne yönelik baskılar, etnik ve dinsel ayrımcılıklar gibi konular, uluslararası insan hakları hukukunun sınırlarını zorlayan temel meseleler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda her biri ayrı fonksiyona haiz, Birleşmiş Milletler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve diğer bölgesel insan hakları mahkeme ve mekanizmalarının etkinliği konusunda karşılaşılan sorunlar yukarıda değinilen hususlar bakımından tartışılması gereken hususlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Sempozyumumuzun ikinci oturumu olan “Anayasa Yargısında Yeni Sorunlar ve Fırsatlar” başlıklı kısmı ise günümüz insan hakları mücadelesinin anayasal düzlemde nasıl ele alınması gerektiğini tartışmamız için büyük bir fırsat sunacaktır.

Sonuç olarak, anayasa yargısının geleceği, hukukun temel ilkelerinin değişen dünyaya nasıl uyarlanacağı sorusuyla şekillenecektir. Bununla birlikte anayasa mahkemeleri, teknolojik gelişmeleri ve küresel anayasal eğilimleri takip ederken, bireysel hakları ve demokratik değerleri koruma görevini de sürdürmek zorundadırlar.

Bu bağlamda 1962’den bu yana Mahkememizde büyük bir özveriyle çalışmış, anayasal denetimin kurumsallaşmasına önemli katkılar sunmuş, yargının bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve bireysel hakların korunması adına emek vermiş tüm başkan, başkanvekili ve üyelerimize, raportörlerimize ve idari personelimize şükranlarımı sunuyorum.

Hayatını kaybedenlere Yüce Allah’tan rahmet diliyorum. Her birini saygı ve minnetle anıyorum. Onların hukuk alanına bıraktıkları mirasın, bizler için her zaman yol gösterici olacağını belirtmek istiyorum.

Hayatta olan kıymetli üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışma arkadaşlarımıza sağlık, huzur ve uzun ömürler diliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Başta zatıalınız olmak üzere, dünyanın farklı coğrafyalarından gelerek bu anlamlı günde bizleri yalnız bırakmayan tüm uluslararası yargı organlarının başkan ve temsilcilerine, çeşitli ülkelerden gelen heyetlerin değerli başkan ve üyelerine, AİHM hâkimlerine, yurt içinden davetimize icabet etmiş tüm kıymetli misafirlerimize, Sempozyumumuza katkı veren tüm değerli bilim insanlarımıza, kıymetli hocalarımıza, bu önemli günde bizlerle birlikte olduğunuz için bir kez daha en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu önemli etkinliğin gerçekleşmesinde emeği geçen tüm katılımcılara, değerli konuşmacılarımıza ve Anayasa Mahkemesi'nin altmış üç yıllık mirasını güçlendiren tüm hukukçulara şükranlarımı sunuyor, sempozyumumuzun anayasa yargısının geleceği için yol gösterici olmasını temenni ediyorum.

Ve son söz olarak;

Hak ile Hak olursa bir kişi

Yanlış olmaz hiçbir işi

Hak Mevla yaparsa bir gün teftişi

Acep ne olur yanlış yapanın işi

diyor ve hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Kadir ÖZKAYA
Türkiye Cumhuriyeti
Anayasa Mahkemesi Başkanı

¹ İbrahim Suresi'nin 42. ayeti.

² Dolayısıyla on ikinci yılını geride bıraktığımız bireysel başvuru yolu, geldiğimiz nokta itibarıyla insanımızın temel haklara ilişkin sorunlarını çözmesinin bir aracı olarak kurumsallaşmış bulunmaktadır. Hal böyle olunca zatiâtilerinizin de büyük katkısıyla hukuk sistemimize kazandırılan bireysel başvuru yolunun, mutlak gerekliliği konusunda toplumumuzda oluşan ortak kanaatin de bir gereği olarak bugünkü işlevselliğini kaybetmeden korunması gerektiğini düşünüyoruz.

³ Bu kriterlerin güncellenmesi çalışması yapılmış olup “Genel Kurul Kararı” haline getirilmesi süreci devam etmektedir. Kriterler yakın bir zamanda güncellenmiş olacaktır.